

Herijken

Op 17 augustus 1945 deelde Sukarno de wereld mee dat ons Koninkrijk voortaan bestond uit een hoekje Europa met 10 miljoen inwoners, en nog wat kruimelwerk in de West. Daarmee herijkte hij in welgeteld twee zinnen de positie van Nederland op het wereldtoneel. Nu, vijftig jaar later, probeert het kabinet nog steeds greep te krijgen op dat historische moment, in een wat verlate herijking van het buitenlands beleid. Denk even terug aan die VPRO-uitzending waarin dr Koets vertelde hoe hij zag dat het voorbij was met Nederland als geopolitieke factor, toen hij werd afgemarcheerd naar het Jappenkamp en de boeren in de rijstvelden niet eens opkeken. En de volgende dag de Koningin, aan de vliegtuigtrap, luisterend naar de Indonesische vertolking van ons mooiste vrijheidslied. 'De grondlegger van mijn dynastie heeft de Koning van Hispanje geëerd tot het echt niet meer kon, maar ik mag straks niet ruiterslijk zijn over hún onafhankelijkheidsstreven', dacht ik dat ze dacht.

Heeft Van Mierlo de bittere ironie van dat moment ook gevoeld? Of stond hij daar nog te herijken? Zoja, dan hoop ik dat hij een beetje opschiet, want we liggen nu 53 jaar achter op de visie van Koets, en maar weinig korter op de politieke realiteit. Dat we, zo kort na de meidagen van 1940, moeite hadden bij de verwerking van een tweede fiasco is menselijk, maar wie dacht er nu toch dat de Engelsen en Amerikanen het nóg een keer voor ons zouden opknappen? Nog in de vroege jaren zestig moest Robert Kennedy de heer Luns er handhandig op komen wijzen dat het afgelopen moest zijn met ons omzien in wrok.

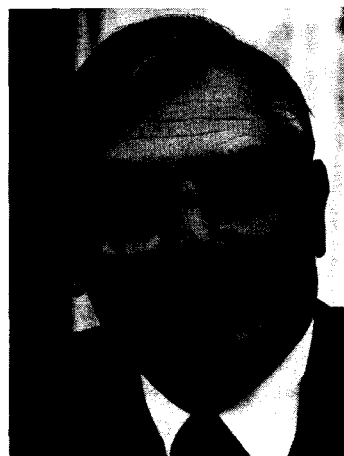
Afgezien van de schade die we onszelf berokkend hebben met onze Indië-politiek (zo héette dat) ging het na de oorlog eerst wel lekker, met Nederland in de wereld. Ons verleden was groot, en onze toekomst klein genoeg om op ongevaarlijke wijze internationale ambten te bekleden. "International agencies are paid for by the Americans, intrigued by the Indians, and run by the Dutch", was een party joke in het Washington van de jaren zestig. Maar allengs begonnen we in een géne oproepend gedrag allerhande pretenties uit te stralen die we niet waar konden maken. En toen móesten de anderen wel hardop zeggen dat we ons niet meer met *Chefsachen* moesten bemoeien: geen G7, geen Nederlands concept voor de politieke poot van Maastricht, geen lidmaatschap van de Contactgroep voor Bosnië – ga maar bij de chauffeurs eten.

De aangekondigde herijking van ons buitenlands beleid krijgt pas zin wanneer we het perspectief op een Europese kerngroep als een herkansing zien. In die kleinere wereld kunnen we, in Beneluxverband, een discreet maar invloedrijk intermediair zijn tussen Duitsland en Frankrijk (en Engeland, op afstand): hoe discreter, hoe invloedrijker. Een beetje zoals Canada – zéér discreet – in de G7 (!) en elders de rol speelt van de toegankelijke huisvriend van Engeland en Amerika. De Duitsers zitten op zo'n relatie te

wachten, en ook de Fransen begint het te dagen (Kohl neemt Chirac binnenkort mee naar Den Haag, om te laten zien dat vriendschap loont). Nu wij nog. Als we verstandig en vooral discreet op de wip zitten tussen onze grote broers kunnen we veel doen voor Europa en onszelf. Daarbij moeten we beseffen dat die glorie – net als bij het begin van de EEG – kort zal zijn, omdat allengs meerdere en grotere varkens ons van de trog zullen verdringen naarmate Europa weer verbreedt.

Maar in de tussentijd kunnen we ons zelfvertrouwen herwinnen door ons te profileren met wat we wél zijn en ook kunnen blijven: een creatieve proeftuin voor goede ideeën over gezondheidszorg (AIDS-bestrijding, abortusbeleid, euthanasie) en milieubeleid; een land met sociale verhoudingen die respect afdwingen bij de intelligentia (en soms zelfs bij politici) in de rest van de wereld. En ook in meer engere zin een culturele oase in Europa, met een muziekleven, een ballet, een beeldende kunst en een museale traditie die aan de wereldtop staan. Het land van Erasmus als stille kracht, dat is ons houdbare profiel. Niet dat van een brullende muis met een luchtmobiele brigade waarmee we, na Bosnië, alleen nog luchtvaartshows zullen aandoen. Wie werkelijk herijkt zal zien dat kleine en middelgrote landen (Mururoa) het macho-gebeuren maar beter aan wereldmachten kunnen overlaten, nu de 19e eeuwse staat aan het verdampen is en andere internationale verbanden, zoals de interculturele, weer aan belang herwinnen. Zeker als daar onze relatieve sterkte ligt. Draag die dan uit, en struikel niet zo onbeholpen over vijf miljoen gulden voor de Buchmesse.

Over de eerste stap van die herijking – de positionering binnen het 'kleine' Europa – publiceerde de WRR onlangs onder de regie van de Amsterdamse historicus Maarten Brands een hierbij beleefd aanbevolen rapport, zonder daar al die andere dingen bij te slepen die ik er nu bijsleep¹. Want zo'n eerste stap is al moeilijk genoeg, voor Buitenlandse Zaken. Het wordt wel makkelijker als je weet waar je heen wilt.

D.J. Wolfson

1. WRR, *Stabiliteit en veiligheid in Europa; het veranderen-de krachtenveld voor het buitenlands beleid*, Den Haag, Sdu, 1995.